

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

STUDY

You have Downloaded, yet Another Great Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

SA EXAM
PAPERS

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS/ NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

SEPEDI LELEME LA GAE (HL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

2021

TLHAHLO YA GO SWAYA

MEPUTSO: 70

Palomoka ya matlakala a tlhahlo ya go swaya ke 8.

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO**Mekgwa ya go swaya tekatlhaloganyo**

- Ka lebaka la gore nepo e lebešitšwe go kwešišo, mopeleto le polelo tša go phošagala dikarabong ga tša swanela go šetšwa, ka ntle le ge fela diphošo tša mohuta woo di fetola tlhalošo/kwešišo. Diphošo di swanetše go bontšhwa. Ge molekwa a diriša mantšu a polelo yeo a sa lekwego ka yona, hlokomologa mantšu ao, gomme ge karabo e tšweletšwa gabotse, se mo fokoletše meputso. Le ge go le bjalo, ge lentšu la polelo ye nngwe le dirišwa mo sengwalong gomme le nepiša karabo, gona karabo yeo e tla amogelwa.
- Mo go dipotšišopulego, ga go meputso ye e tlogo fiwa go dikarabo tša EE/AOWA goba KE A DUMELA/GA KE DUMELE. Go swanetše go fiwa lebaka la karabo yeo.
- Ga go meputso ye e tlogo fiwa go dikarabo tša NNETE/MAAKA goba NTLHA/KGOPOLO. Go swanetše go fiwa lebaka la karabo yeo.
- Ge go nyakega dikarabo tša lentšu le tee, gomme molekwa a fa lefoko ka moka, swaya karabo ya nnete ge fela lentšu la nnete/karabo le thaletšwe.
- Ge dintlha tše pedi goba tše tharo di nyakega gomme gwa fiwa tše ntši, swaya fela tše pedi goba tše tharo.
- Amogela mebolelwana.

POTŠIŠO YA 1

1.1	1.1.1	(a) Imolla (b) Nyokanyoka (c) Itšhu!	(3)
	1.1.2	Dikgopelo di dirwa mo motho a lego gona/A le kae goba kae.	(1)
	1.1.3	Emeile/sms	(1)
	1.1.4	Dikarabo tša maleba di tla amogelwa. Mohlala: • Mofahloši o kgona go fa baithuti mešomo, melekwana le meleko • Moodle o swaya mešomo ya baithuti legatong la mofahloši • Moodle o fa baithuti dipoelo legatong la mofahloši	(3)
	1.1.5	• Mofahloši o fa baithuti linki • Baithuti ba šomiša linki go kgokagana le mofahloši	(2)
	1.1.6	Ge Kgoro ya Thuto ya Motheo e lokolla dipoelo tša marematlou, e di romela le diyunibesithi.	(1)
	1.1.7	• Go kgorometšana • Go pitlagana/go gatana	(2)

- 1.1.8 Dikarabo tša maleba di tla amogelwa.
Mohlala:
- Batho ba šomela ka gae
  - Batho ba swara dikopano tša mošomo le bengmešomo ba se mešomong
  - Baithuti le barutwana ba rutwa/ithuta ba se ka diphapošengborutelo
  - Meletlo le mahu di tsenelwa go mararankodi a theknolotši go efoga pitlagano
  - Bontši bja batho ba reka diphahlo ka inthanete gomme tša tlišwa ka malapeng
(TŠE THARO fela) (3)
- 1.1.9 Dikakanyo tša maleba di tla amogelwa.
Mohlala:
- Go hloka tsebo ya tirišo ya theknolotši
  - Go hloka tšhelete ya go reka didirišwa tša theknolotši
  - Tlhokego ya mararankodi a dikgokagano
  - Tlhokego ya mohlagase
  - Go kgaotšwa ga mohlagase kgafetšakgafetša
(TŠE PEDI fela) (2)
- 1.1.10 Dikarabo tša maleba di tla amogelwa.
Mohlala:
- Maikutlo a lethabo – Ke kgona go ithuta le ge ke le ka gae/ke le kae goba kae
GOBA
  - Maikutlo a manyami – Go hloka bokgoni bja go diriša theknolotši (2)
- 1.2 1.2.1 B/*Virtual* (1)
- 1.2.2 O nnoši
Matšoba
Lebone la go bala
(E TEE fela) (1)
- 1.2.3 Di fapana ka gore SETŠWELETŠWENG SA A, TEMANENG YA 4 go bolelwa ka *moodle* woo e lego gore moithuti le mofahloši ga ba bonane difahlego mola seswantšho sa SETŠWELETŠWA SA B se laetša mosetsana le mofahloši ba bonana difahlego. (2)
- 1.2.4
- O tsepeletše mofahloši khomphutheng
  - O swere pene le pampiri go ngwala dintlha tše bohlokwa (2)
- 1.2.5 Dikakanyo tša maleba di tla amogelwa.
Mohlala:
E ka ba e le bošego - Go kgantšhitšwe lebone
GOBA
E ka ba nako ya sebjalebjae – Go ithutwa ka mararankodi a theknolotši (2)

1.2.6 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana.

Mohlala:

Ee

- Moithuti o kgona go ba le maikarabelo
- Moithuti o kgona go ithuta ka lebelo la go sepelelana le bokgoni bja gagwe

GOBA

Aowa

- Go ba gona ga morutiši ka sebele go hlohleletša maitshwaro a mabotse ka nako ya go ithuta
- Kgokagano gare ga morutiši le moithuti ka nako ya thuto e ba ye maatla

(2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO**POTŠIŠO YA 2****Mokgwa wa go swaya kakaretšo:**

Ge go swaiwa go tla hlokomelwa dintlha tše bohlokwa gomme gwa tlogelwa tša go hloka mohola.

Kakaretšo e swanetše go swaiwa ka mokgwa wo o latelago:

- **Kabo ya meputso:**
  - Meputso ye šupa (7) e abelwa dintlha tše šupa (7) (Moputso o 1 go ntlhakgolo ye nngwe le ye nngwe)
  - Meputso ye meraro (3) e abelwa polelo
  - Palomoka ya meputso: (10)
- **Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a sa tsopola go tšwa temaneng:**
  - Moputso o 1 o abelwa dintlha tše 1–3
  - Meputso ye 2 e abelwa dintlha tše 4–5
  - Meputso ye 3 e abelwa dintlha tše 6–7
- **Kabo ya meputso ya polelo ge molekwa a ngwalolotše dintlha:**
  - Ngwalollo ya dintlha tše 6–7: se abe moputso wa polelo
  - Ngwalollo ya dintlha tše 1–5: aba moputso o 1 wa polelo

ELA HLOKO:

- **Palo ya mantšu:**
  - Baswai ba swanetše go kgonthišiša palo ya mantšu ao a ngwadilwego
  - Molekwa ga se a swanela go fokoletšwa meputso ge a sa laetša palo ya mantšu goba ge a sa bala mantšu gabotse. Ge palo ya mantšu e feta ao a nyakegago, bala a mahlano ka morago ga ao a nyakegago gomme o hlokomologe ao a šetšego

Mohlala wa karabo:

Batho bao ba phetšego gabotse. Bao ba nago le mengwaga ya magareng ga 17 le 60. Bana ba mengwaga ye 16 ba ka aba madi ka tumelelo ya batswadi goba bahlokomedi ba bona. Bao boima bja mmele wa bona e lego dikilokramo tše 50 le go feta. Bao ba nago le madi a magolo le bona ba dumeletšwe. Bao ba kgogago motšoko ba lokologile go ka dira bjalo. Bao ba dirilego di*tattoo* ba swanetše go ema ngwaga pele ba ka aba madi.

	DINTLHA KA MOKGWA WA GO NGWALOLLA		DINTLHA KA MANTŠU A MOLEKWA
1	'Batho ba ba dumeletšwego go aba madi ke ba ba phetšego gabotse mmeleng.'	A	Batho bao ba phetšego gabotse.
2	'Ba mengwaga ye 17 go fihla go 60.'	B	Bao ba nago le mengwaga ya magareng ga 17 le 60.
3	'Ge e le bana ba mengwaga ye 16 ba ka aba madi ka tumelelo ya batswadi goba bahlokamedi ba bona.'	C	Bana ba mengwaga ye 16 ba ka aba madi ka tumelelo ya batswadi goba bahlokamedi ba bona.
4	'Ge boima bja mmele wa gago e le dikilokramo tše 50 go ya godimo o ka aba madi.'	D	Bao boima bja mmele wa bona e lego dikilokramo tše 50 le go feta.
5	'Batho bao ba nwago dihlare tša bolwetši bja madi a magolo le bona ba lokologile go ka aba madi.'	E	Bao ba nago le madi a magolo le bona ba dumeletšwe.
6	'Ba go kgoga motšoko le bona ba ka aba madi ntle le bothata ge fela ba se na malwetši ao a ka ba thibelago go dira bjalo.'	F	Bao ba kgogago motšoko ba lokologile go ka dira bjalo.
7	'Ba go ba le ditattoo ba ka aba madi ge fela ba feditše ngwaga ka morago ga go e dira.'	G	Bao ba dirilego di <i>tattoo</i> ba swanetše go ema ngwaga pele ba ka aba madi.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: DIBOPEGO LE MELAO YA TŠHOMIŠO YA POLELO**Mekgwa ya go swaya KAROLO YA C**

- Mopeleto:
  - Dikarabo tša lentšu le tee di swaiwe go ba tše di nepagetšego le ge mopeleto o phošagetše, ka ntle le ge phošo e fetola tlhalošo ya lentšu
  - Dikarabong tša lefoko le le phethagetšego, mopeleto wo o phošagetšego o tlo lahlegelwa ke meputso ge phošo e tšwelela mo go sebopego sa polelo ye go lekwago ka yona
  - Ge go lekwa kopafatšo, karabo e swanetše go bontšhwa ka nepagalo
- Dibopego tša polelo di swanetše go nepiša popopolelo, di be di tšweletšwe ka botlalo mafoko go ya ka taelo
- Mabapi le dipotšišokopana tša go fapafapana tša go kgethwa, amogela BOBEDI tlhaka ya go nyalelana le karabo ya go nepagala LE/GOBA karabo ya go nepagala ya go ngwalwa ka botlalo

POTŠIŠO YA 3

- 3.1 D/Setlotšamahwafa (1)
- 3.2 Bareki ba lekgolo ba mathomo ba tla thopa sellathekeng yo mongwe le yo mongwe. (1)
- 3.3
- Leina la lebenkele
  - Emeile/nomoro ya mogala
- (2)
- 3.4
- 3.4.1 Go tsebagatša sebatšwa/go goga šedi ya bareki.
- 3.4.2 Go gatelela kgopolo ya gore batho ba kitimele go reka 'Shield.' (2)
- 3.5 24H – e hlaloša gore setlotšamahwafa se kgotlelela diiri tše 24. (2)
- 3.6 Shield ya banna - e kgetholla banna go batho ba bangwe. (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 4

- 4.1 A/ tša maphelo (1)
- 4.2 Ha! ha! ha! (1)
- 4.3
- Ahlama – moma/kura (molomo)
  - Ponyologa/Bula – ponya/tswalela (mahlo)
(E TEE fela)
- (1)
- 4.4 O apere diaparo tša go itšhireletša kgahlanong le twatši ya Khorona. (1)
- 4.5 O tšweletša go phatlalala ga twatši ya Khorona. (1)

- 4.6
- Ke kotse kgahlanong le twatši ya Khorona
  - Go laetša tša maphelo
(E TEE fela) (1)
- 4.7
- Lefase le sa le kgole le go hwetša thibela ya twatši ya Khorona
  - Letsogo le laetša gore mohla thibela e hwetšwa e tlo thubaganya twatši ya Khorona (2)
- 4.8
- Go šomišitšwe kgetho le tirišo ya mantšu – 'mošaa'
  - Go šomišitšwe moselana wa –nyana – 'nakonyana' (2)
- [10]**

POTŠIŠO YA 5

- 5.1 Sefatanaga (1)
- 5.2 Ngwaga
Mohlala: Ngwaga wo ke wa pula. (2)
- 5.3 Le tlemaganya kgopolo ya go se aparelwe ke bošwana le go tsena sekolo. (1)
- 5.4 Go laetša gore tiro ya go hola e dirwa ke bana ebile e direga godimo ga bona. (1)
- 5.5 E hlaloša motho yo a go thušitšego ka nako ya mathata. (1)
- 5.6
- Ngwana o **gola** ka pela
  - Mma ga se a **gola** ka ge a be a sa ye mošomong
  - Mokgaetši o **gola** ditšie
(TŠE PEDI fela) (2)
- 5.7
- 'Ba' e šomišitšwe go laetša gore bana ba go bolelwago ka bona ba kgauswi le seboledi
  - 'Bale' e šomišitšwe go laetša gore bana ba go bolelwago ka bona ba kgole le seboledi le mmoledišwa (2)
- [10]**

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 30
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70